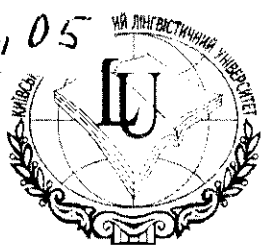

№ 2, 05

ЛИТОВСКИЕ МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ

74235

2
2005

квітень
травень
червень
2005

Науково-методичний журнал
заснований у 1994 році
виходить 4 рази на рік

Регістраційне свідоцтво № 7259 серія КВ
від 05.05.2003

Засновники:

**Київський національний
лінгвістичний університет
і видавництво «Ленвіт»**

Головний редактор

докт. пед. наук проф. **С.Ю. Ніколаєва**

Заступник головного редактора

канд. пед. наук проф. **Н.К. Складенко**

Відповідальний секретар

канд. пед. наук доц. **К.І. Онищенко**

Секретар **І.В. Корейба**

Редактори розділів

канд. пед. наук доц. **Н.О. Бражчик**

канд. пед. наук доц. **С.В. Гапонова**

канд. пед. наук проф. **Г.А. Гринюк**

ст. викладач **О.М. Шерстюк**

Редакційна рада:

академік АПН України проф.

Г.І. Артемчук

канд. філ. наук доц. **С.М. Назаров**

канд. пед. наук доц. **М.І. Соловей**

докт. пед. наук проф. **Н.Ф. Бориско**

докт. пед. наук проф. **В.М. Плахотник**

докт. пед. наук проф.

О.Б. Тарнопольський

докт. пед. наук проф. **Л.М. Черноватий**

Відповідальність за вірогідність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій.

Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Зміст

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

- Складенко Н.К.** Систематизація і повторення іншомовного граматичного матеріалу в основній і старшій школі 3
- Гапонова С.В.** Методика роботи з біографічним текстом на уроці англійської мови 8
- Литвин С.В., Мацнева О.А.** Навчання учнів старшої загальноосвітньої школи написання твору-опису англійською мовою . 13
- Щербак О.А.** Підготовчі вправи для навчання старшокласників французького писемного мовлення на основі інтенсивної методики 17

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

- Бирюк О.В.** Формування соціокультурної компетенції у майбутніх учителів при навчанні читання англійськомовних публіцистичних текстів 21
- Бородіна Г.І.** Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному вузі 28
- Калашникова Л.О.** Вправи для навчання читання німецькою мовою як другою іноземною після англійської 31
- Новоградська-Морська Н.А.** Навчання майбутніх економістів аудіювання англійськомовної професійно спрямованої телевізійної інформації 38
- Турчинова Г.В.** Навчання монологічного та діалогічного мовлення студентів педагогічних професійно-лінгвістичних спеціальностей 43

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОШКІЛЬНЯТ І МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

- Коломінова О.О.** Формування англійськомовної лексичної компетенції у молодших школярів 48

КОНСУЛЬТАЦІЇ, РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ

- Ціпан Т.С.** Розвиток комунікативних здібностей учнів при вивченні англійської мови 51
- Олешко А.П.** Нестандартний урок англійської мови з теми: «Поїздка до іншого міста» 57
- Андрусак О.Д.** Вечір на тему "Learn wisdom by the follies of others" 60

03680, МСП, м. Київ
вул. Велика Васильківська, 73
Київський національний
лінгвістичний університет
Кафедра методики викладання
іноземних мов
Ніколаєвій С. Ю.

269-83-26

e-mail: info@lv.kiev.ua

Передплатний індекс журналу
«ІНОЗЕМНІ МОВИ» — **74235**

Передплатний індекс
додатку до журналу
«БІБЛІОТЕЧКА ЖУРНАЛУ»
«ІНОЗЕМНІ МОВИ» — **74653**

ТВОРЧИСТЬ НАШИХ ЧИТАЧІВ

Переклади англійської поезії учнів Українського колежу ім.
В.Сухомлинського **64**

СТОРІНКА СТАРШОКЛАСНИКА

Бражник Н.О. Escribimos en español **66**

ІНФОРМУЄМО ЧИТАЧА

Шерстюк О.М. Міжнародний форум "Мовна освіта: шлях до
євроінтеграції **68**

*Затверджено вченою радою Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 9 від 25 квітня 2005 р.)*

До відома авторів, що надсилають статті до нашого журналу

Редакція приймає і розглядає статті, написані українською, російською, англійською, німецькою, французькою та іспанською мовами, надруковані у двох примірниках за підписом автора. Бажано подавати статті також в електронному вигляді.

- Автору необхідно повідомити про себе такі дані: прізвище, ім'я та по-батькові, місце роботи, посаду, домашню і службову адреси, номери телефонів.
- Рукописи, не прийняті до опублікування, авторам не повертаються.
- Обсяг статті не повинен перевищувати 10-12 сторінок тексту, надрукованого через два інтервали.
- Усі цитати необхідно ретельно перевіряти за першоджерелами. В посиланнях вказати: прізвище та ініціали автора, назву книги чи статті (в якому періодичному виданні стаття опублікована), місце та рік видання, номери сторінок. Якщо автор не має першоджерел, то необхідно вказати аналогічні дані того видання, з якого взято цитату. Поруч з кожним посиланням автор має поставити свій підпис.
- Посилання подаються на відповідних сторінках, а список використаної літератури – в кінці статті.
- Відповідальність за вірогідність фактів, цитат, власних імен, оголошень несуть автори публікацій.

Вимоги до електронних версій документів

Носії: дискета, CD-ROM, магнітооптичні диски.

Файли можна також надсилати електронною поштою за адресою: info@lv.kiev.ua, або im@lv.kiev.ua. Документ потрібно надсилати як додаток до електронного повідомлення (attachment) у MIME або UU-кодуванні. Розмір одного електронного повідомлення – не більше 512 Кб. При перевищенні цього обсягу файл потрібно поділити на частини, що не перевищують вказаного розміру. Обов'язково вказувати зворотну електронну адресу.

Формати документів: RTF, Microsoft Word (97, 2000).

- При використанні нестандартних True Type шрифтів також обов'язково подавати їх разом з документом.
- При використанні графічних зображень у документі також бажано подавати їх якісні електронні копії у форматах BMP, TIFF, JPG, WMF, EMF, CDR, EPS.

Здано в набір 8.04.2005. Підписано до друку 25.04.2005. Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 13.19. Наклад 1500 прим.
«Ленвіт», 03680, м. Київ, вул. В.Васильківська 73, к. 14.

Навчання монологічного та діалогічного мовлення студентів педагогічних професійно-лінгвістичних спеціальностей

Перш за все розглянемо питання про визначення педагогічних професійно-лінгвістичних спеціальностей (термін автора). Набуття незалежності України та намагання держави увійти в європейське співтовариство докорінно змінили ситуацію з вивчення іноземних мов (ІМ) не тільки у ВНЗ, але й у школі. У відповідності з потребами сьогодення деякі спеціалізовані школи з поглибленим вивченням ІМ почали викладання загально-освітніх дисциплін іноземною мовою. Педагогічні ВНЗ України також долучилися до процесу оновлення змісту навчання ІМ і, як результат, з'явилися спеціальності, на яких разом з першою спеціальністю студенти опановують ІМ як другий фах. Це, наприклад, "Біологія та іноземна мова", "Географія та іноземна мова", "Історія та іноземна мова" тощо. Але, проаналізувавши ситуацію щодо навчання студентами другого фаху, ми дійшли висновку, що навчання за цими спеціальностями не має чітко розробленого теоретичного підґрунтя (статусу, мети, змісту навчання і навіть назви), не дає студентам, за браком часу, достатньої філологічної підготовки. До того ж ці спеціальності відносяться до немовних. Проте необхідно зазначити, що студенти, які набули таких спеціальностей, отримують диплом учителя ІМ з правом викладання цієї дисципліни у спеціалізованих школах, ліцеях, гімназіях і навіть у вищих навчальних закладах. Тобто склалася доволі дивна ситуація, коли на немовних факультетах готують учителів іноземної мови, не надаючи їм відповідної лінгвістичної підготовки. Розглянувши об'єктивні причини такого становища, ми переконалися, що постала необхідність виділити ці спеціальності як окремий напрям, дати їм назву, визначити мету навчання, зміст і розробити чітку структуру курсу навчання, враховуючи їх специфіку. Беручи до уваги те, що при навчанні таких спеціальностей ІМ вивчається протягом усього курсу навчання у ВНЗ, має місце педагогічна практика з ІМ, складається державний іспит з цієї дисципліни, ми пропонуємо назвати їх «педагогічні професійно-лінгвістичні спеціальності (ППЛС)» і визначити мету навчання як формування у студентів професійно орієнтованої комунікативної компетенції у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі. Це дасть можливість викладати свій основний фах (біологію, географію, історію, фізику, математику тощо) іноземною мовою у спеціалізованих школах, ліцеях, гімназіях та ВНЗ.

Отже, враховуючи те, що практичною метою навчання на таких спеціальностях має бути вміння викладати свій фах іноземною мовою, виникла необхідність у розробці відповідної системи вправ. У цій статті розгляда-

ється питання створення такої системи вправ для навчання професійного монологічного та діалогічного мовлення студентів ППЛС.

Проблемою складання системи вправ для навчання професійно спрямованого іноземномовного усного спілкування студентів немовних спеціальностей ВНЗ займалася велика кількість вітчизняних та зарубіжних вчених (О.С.Большакова, Л.О.Ємельянова, А.Я.Мірзаян, О.Б.Тарнопольський, С.Я.Тітов, V.Benson, B.Coffey, T.Hutchinson, С.Kennedy, P.Strevens, A.Waters та ін.). Аналіз їх наукових праць і досліджень дає нам підставу говорити про те, що їх зусилля були спрямовані на навчання професійного усного мовлення представників окремих галузей та розуміння один одного на професійному рівні. Перед нами постала задача навчити студентів професійного мовлення з метою викладання свого першого фаху як загальноосвітньої дисципліни у школах та ВНЗ англійською мовою. Для побудови системи вправ необхідно: 1) визначити типи і види вправ, які входять до неї; 2) визначити послідовність розташування типів та видів вправ з урахуванням стадійності формування її розвитку навичок і вмінь; 3) врахувати позитивний взаємний вплив різних видів мовленнєвої діяльності у навчальному процесі.

Розглянемо основні критерії, згідно з якими вправи відносяться до того чи іншого типу. Це такі критерії як змотивованість, ступінь комунікативності, ступінь керування, спрямованість навчальної дії / діяльності на прийом або видачу інформації, наявність ігрового компонента, спосіб організації та необхідність забезпечення опорам¹. У структурі системи вправи об'єднуються у групи, які ми розглядаємо як інтегральні частини цієї системи. Кожна група вправ спрямована на формування або розвиток певних мовленнєвих умінь, у свою чергу кожна група складатиметься із вправ відповідних типів і видів. Отже групи вправ є макроелементами системи, а типи і види вправ – її мікроелементами. Основою, що єднає вправи у навчанні монологічного та діалогічного професійного іноземномовного мовлення, є спеціальний масив термінологічної лексики спеціалізованих тем професійного мовлення, а також спільні способи обробки навчальної інформації.

Враховуючи освітньо-кваліфікаційну характеристику вчителя, вважаємо, що майбутньому викладачеві, який читатиме біологію англійською мовою, необхідно володіти такими вміннями: логічно і доступно пояснити тематичний матеріал з фаху, дати визначення та пояснення біологічних явищ і термінів англійською мовою,

¹ Склярєнко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов // Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов. – К.: КДПНМ. – 1992. – С.9-13.

вміти розпитати учня / студента за темою, вміти аналізувати й коментувати інші висловлювання і точки зору, проводити лабораторні заняття англійською мовою, вміти залучати для викладу певної теми з фаху матеріал споріднених тем, розширюючи й поглиблюючи її, комбінуючи та варіюючи матеріал за формою і змістом.

Для навчання майбутніх учителів, які викладатимуть біологію англійською мовою, ми відібрали наступні мовленнєві жанри, що стануть їм у пригоді під час здійснення педагогічної діяльності, а саме: лекція, пояснючий коментар, аргументоване обґрунтування ідеї / думки, аргументоване спростування ідеї / думки, "навчальна бесіда". Для реалізації цих жанрів та відповідних умінь викладачу потрібно володіти такими типами монологу як монолог-розповідь, монолог-опис та монолог-міркування. Для діалогічного мовлення найактуальнішими, на наш погляд, будуть такі типи діалогу: діалог-розвитування, діалог-бесіда і діалог-дискусія. Для реалізації монологу-розповіді студент повинен уміти логічно й послідовно розповісти про події, явища, висловлюючи при цьому свою думку; для монологу-опису – описувати природу, біологічні явища, застосовуючи засоби якісної оцінки того, що описується; для монологу-міркування – висловлювати думку та обґрунтовувати її, додержуючись схеми «причина-наслідок», давати характеристику предметам, явищам за схемою "теза – аргументація – резюме". Беручи до уваги специфіку професії «викладач», а також враховуючи те, що сьогодні існує потреба у спілкуванні зі своїми іноземними колегами, брати участь у міжнародних семінарах, дискусіях, форумах з метою обміну досвідом, ми вирішили включити до нашої системи вправ **етап формування умінь** змінювати власний текст в залежності від ситуації спілкування.

Розробляючи ефективну систему вправ для навчання професійного іншомовного усного мовлення, ми виходили з поетапності формування і розвитку мовленнєвих навичок та вмінь. Під час навчання **професійного іншомовного монологічного мовлення (ПІММ)** ми спираємося на вже сформовані мовленнєві навички та вміння, набуті студентами в курсі англійської мови у середній школі, та їхню професійну вмотивованість і виділяємо чотири етапи: 1) етап формування загальних умінь ПІММ; 2) етап формування умінь продукувати ПІММ зі специфічними функціями (описовою і протиставною); 3) етап формування умінь породжувати монолог-міркування; 4) етап формування умінь змінювати власний текст.

Підсистема вправ для навчання ПІММ включає чотири групи вправ: 1) вправи на формування та вдосконалення загальних умінь породжувати ПІММ; 2) вправи на формування та вдосконалення умінь породжувати ПІММ з описовою і протиставною функціями; 3) вправи на формування умінь породжувати монолог-міркування; 4) вправи на формування умінь змінювати власний текст.

Опишемо етапи, групи та види вправ, які ми використовуємо у нашій системі.

Головною метою першого етапу є формування загальних умінь породжувати ПІММ, а саме: вміння логічно, зв'язно і послідовно висловлювати свою точку зору; вміння дати дефініцію терміну, ілюструвати його прикладами; вміння сформулювати висновки у формі умовиводів, що являє собою логічне узагальнення усього сказаного. Вправи **I групи** даної підсистеми посягають рецептивно-продуктивний, умовно-комунікативний і комунікативний характер, допомогою у виконанні вправ стають різні види опор: малюнки, формули, таблиці. Наведемо приклади вправ цієї групи.

Вправа 1.

Мета: формувати вміння пояснювати тематичний матеріал з фаху.

Task: You are a biology teacher. You are to explain "The Structure of a Cell" topic during the next lesson. Prepare the main points of your lecture in the form of an outline. You can use a special text and pictures showing the cell structure as a basis.

Вправа 2.

Мета: формувати вміння пояснювати тематичний матеріал з фаху, використовуючи наочність.

Task: Your university fellow-student was ill and missed "The Osmosis and Active Transport" topic. He asks you to help him. Explain the topic to him using a picture on the matter as a basis.

Вправа 3.

Мета: формувати вміння робити висновки у формі умовиводів, що являє собою логічне узагальнення усього сказаного.

Task: When the topic "The Living Cells" was mastered, your biology teacher suggested that you think over the reasons for cell malformation leading to serious human diseases. Think it over and give three to four main reasons that, according to your opinion, cause this phenomenon. In the end of your speech make a conclusion using the following cliché: "Summing up all the above said", "Thus, one can draw a conclusion", "After considering the reasons one can conclude...".

Головною метою другого етапу і відповідно вправ **II групи** є формування умінь породжувати ПІММ зі специфічними функціями, а саме: описовою і протиставною. Враховуючи специфіку викладання біології, ми вважаємо, що саме вміння протиставляти одне природне явище іншому, знаходячи спільні та відмінні риси, а також вміння описувати ті чи інші біологічні процеси є необхідними вміннями, якими повинні оволодіти студенти.

Ми пропонуємо почати формування умінь даного етапу із вправ для навчання ПІММ з описовою функцією, тому що, за спостереженнями, цей вид ПІММ є найлегшим для сприйняття та розуміння студентами і на його основі краще проходить процес формування інших, складніших умінь. На цьому етапі ми використовуємо комунікативні рецептивно-продуктивні та продуктивні вправи. Режим роботи індивідуальний. При виконанні цих вправ студенти мають навчитися продукувати власні монологи-описи, описувати й резюмувати різні точки зору. Ці вправи сприяють формуванню таких умінь: визначити проблему міркування, знайти основний аргумент стосовно істинності/доцільності й важливості

предмета. При виконанні вправ II групи пропонуємо використовувати об'єктивні природні текстові опори. Наведемо приклади вправ.

Вправа 4.

Мета: формувати вміння описувати біологічні процеси / явища.

Task: You are having practice at school. The biology teacher has given you the task to prepare a lesson on the topic "The Revival of Nature in Spring". When preparing for the lesson, be ready to explain the natural processes that take place during this season and explain to your pupils how the environment changes.

Вправа 5.

Мета: формувати вміння описувати процеси, що відбуваються у живій природі.

Task: Your group-mate was absent from the laboratory work on "The Life Processes" topic for some reason. Help him. Describe what you saw in the microscope and what life processes you observed.

При формуванні вмінь ПІММ зі специфічною функцією протиставлення ми використовуємо рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи. Вважаємо, що формування вмінь ПІММ із функцією протиставлення буде складнішим, ніж попередні, тому цю мовцю потрібно не лише розмірковувати про об'єкт свого висловлювання, описуючи й оцінюючи його, але й знайти у процесі міркування альтернативне рішення / бачення для порівняння та протиставлення предмета обговорення. Доцільним є використання різних типів вправ (рецептивно-продуктивних і продуктивних), які носитимуть умовно-комунікативний або комунікативний характер, матимуть різний ступінь керованості (повністю / частково керовані або некеровані). Ці вправи також можуть виконуватися в різних режимах з використанням різних видів опор або без них. Наведемо приклади вправ.

Вправа 6.

Мета: формувати вміння порівнювати біологічні процеси, що відбуваються у природі.

Task: Your teacher gave you the task of comparing two fermentation processes that took place in the cells. Using these two formulas, explain the difference between the two types of fermentation to your pupils and give examples of using them in everyday life.

- 1) Glucose → Acid + Carbon Dioxide + Energy (ATP)
- 2) Glucose → Alcohol + Carbon Dioxide + Energy (ATP)

Вправа 7.

Мета: формувати вміння порівнювати явища, предмети, біологічні процеси.

Task: You are having teaching practice at school. You are to explain "The Diffusion and the Cell Membrane" topic to your pupils. During your talk highlight the following moments:

- a) Compare the way a cell membrane and a semi-permeable membrane work by finding similar and different features.
- b) We use tea bags to make tea in everyday life. Explain how a tea bag is like a semi-permeable membrane.
- c) Give several examples of diffusion that take place around you every day.

Третім етапом розвитку навичок та вмінь ПІММ є формування породжувати монолог-міркування. На цьому етапі у студентів розвиватимуться вміння використовувати причинно-наслідкові зв'язки під час свого мов-

лення в опорі на судження / тези інших людей або свої. Процес формування вмінь цього етапу проходить з тими ж самими типами і групами вправ, що й на попередніх етапах, тобто з різним ступенем комунікативності, керованості та з використанням різних видів опор або без них. Наведемо кілька прикладів вправ III групи.

Вправа 8.

Мета: формувати вміння розмірковувати над запропонованою проблемою та намагання переконати інших у своїй правоті.

Task: You are a participant of an international conference on global warming. Prove your viewpoint on the problem by giving arguments to support it. Prepare a talk according to the following scheme: "thesis → argumentation → conclusion using the following cliché: "I consider that one of the reasons of this process is..."; "After examining the matter and the scientists' viewpoints I make the conclusion..."; "The arguments in favour of my opinion are ..."; "I would like to conclude my talk by saying..."; "Summing up all the above said".

Вправа 9.

Мета: формувати вміння розмірковувати над запропонованою проблемою, описуючи її та роблячи висновки.

Task: You are a biology teacher. The pupils of your school like to go to fast-food restaurants. Persuade them that fast-food is not healthy by describing its negative qualities. Give four features that would serve as arguments to prove your opinion.

Головною метою четвертого етапу є формування вмінь змінювати свій власний текст в залежності від ситуації спілкування. У процесі формування мовленнєвих навичок та вмінь спостерігатимуться такі види навчальної діяльності як компресія, коментар, аргументування, зміна послідовності подачі матеріалу. У IV групі вправ використовуються рецептивно-продуктивні та продуктивні вправи умовно-комунікативного та комунікативного плану. Як і на попередніх етапах, навчання проходитиме з використанням опор або без них у різних режимах роботи. Наведемо приклади вправ.

Вправа 10.

Мета: формувати вміння компресувати матеріал під час власного виступу.

Task: You are a presenter at an international conference on environmental pollution. The presentation of your paper was expected to last 10 minutes, but the previous presenters got out of schedule and you were asked to cut your presentation to three minutes. Therefore, focus on the main thesis of your paper, give arguments in its favour and draw a conclusion of the above said (Choose the topic of your paper on your own).

Вправа 11.

Мета: формувати вміння коментувати окремі факти під час свого виступу.

Task: You are a biology teacher. When explaining "The Cell Diffusion" topic to your pupils, you used pictures to demonstrate all the phases of the process. But they do not understand the 3rd phase of cell division. Pause and comment on the phenomenon.

Вправа 12.

Мета: формувати вміння аргументовано відстоювати власну думку.

Task: You are late for the lecture. But when you came to the lecture-room, you heard your mates actively disputing on human cloning.

One group stated that one could not stop this process and thus it ought to be legalized, the other group was against that idea implying the ethical side of the matter. Join any group and prove your viewpoint with arguments. Prepare counterarguments as well.

Вправа 13.

Мета: формувати вміння змінювати послідовність подачі матеріалу.

Task: You are a participant at a conference that takes place in the form of discussion. You were presenting your paper on the environmental situation in Ukraine. But Mr. Smith interrupted you and asked to explain your opinion on the problem of improving the environmental situation. Pause and give the answer politely, making a note that you were going to highlight the question later. Then proceed with your presentation. Use the following phrases: "Thank you for your question, I wanted to highlight it later, but I will answer now".

Розглянемо підсистему вправ для навчання професійного іншомовного діалогічного мовлення (ПІДМ).

У наступну підсистему вправ ми поклали підхід до навчання ДМ, що передбачає оволодіння професійним мовленням в конкретних ситуаціях. Ситуативно обумовлене навчання ПІДМ в аудиторії під час занять, обговорення наукових проблем на семінарах, конференціях, в умовах прямого спілкування є основним засобом досягнення мети – формування професійної комунікативної компетенції. Використання автентичних текстів з фаху, таблиць, малюнків, фотографій робить лексичний матеріал наочним і полегшує його засвоєння. Враховуючи ту обставину, що нам потрібно сформуванню у студента професійні вміння вести урок біології англійською мовою, а також навчити його спілкуватися з іноземними колегами, то для досягнення цієї мети необхідно навчити студентів вести діалог-розпитування, діалог-бесіду і діалог-дискусію. Тому при складанні підсистеми вправ для навчання ПІДМ ми виділяємо такі етапи: 1) етап формування умінь вести діалог-розпитування; 2) етап формування умінь вести діалог-бесіду; 3) етап формування умінь проводити діалог-дискусію.

Головною метою першого етапу навчання ПІДМ є формування умінь вести діалог-розпитування. Цей тип діалогу є найлегшим за своєю структурою. Він складається переважно з питань і відповідей, що ставляться в логічній послідовності й об'єднані однією конкретною темою. Наявність єдиного тематичного стрижня у професійно спрямованому діалозі-розпитуванні відрізняють його від діалогу-розпитування на побутову тему. Відповіді на запитання можуть варіюватися від лаконічних до дуже розгорнутих, що переходять у мікромонологи. Такий вид професійного діалогічного мовлення завжди виникає під час спілкування вчителя з учнем на аудиторних заняттях з метою виявити їх знання з тієї чи іншої теми. Тому вміння, якими повинен володіти майбутній учитель при проведенні діалогу-розпитування, є: вміння ставити запитання, користуючись всіма видами запитань; вміння перепитати, коли ви щось не зрозуміли; уточнити у співрозмовника, що він мав на увазі; поцікавитись, звідки вашому співрозмовнику

відома ця інформація; виразити сумнів / невпевненість / задоволення почутим. На цьому етапі ми використовуємо рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи. Режим роботи парний або фронтальний. Наведено приклади вправ І групи.

Вправа 1.

Мета: формування умінь вести діалог-розпитування з фаху.

Task for the 1st student: You are a biology teacher who was explaining "The Structure of a Cell" topic in the previous lesson. Question your student on the topic using general and special questions.

Task for the 2nd student: You are a student who had to review "The Structure of a Cell" topic at home. Give the full answers to the questions. Then exchange the roles and take another topic.

Вправа 2.

Мета: формування умінь вести діалог-розпитування, використовуючи кліше.

Task for the 1st student: You are a biology teacher. Question your student on "The Cell Division" topic, but during his answer repeat your question as if you could not understand some points. Use the following cliché: "Sorry but I didn't quite get you", "Could you repeat it once again?".

Task for the 2nd student: You are a student. Answer the questions, and when you are asked to specify your answer, use the cliché: "I want to say that...", "Now I will explain to you what I mean".

Вправа 3.

Мета: формування умінь уточнювати інформацію у співрозмовника.

Task for the 1st student: Find out your friend's opinion on the subject of environmental pollution. Ask him/her where he/she got to know this information using the cliché: how do you know it?

Task for the 2nd student: Answer the question and name the most well-known magazines, TV programs, TV channels or books that could be a source of information on that matter.

Головною метою другого етапу є формування умінь вести діалог-бесіду. З лінгвістичної точки зору бесіда знаходиться між монологом і діалогом, мовлення йде повільним темпом та з достатньо розгорнутими репліками¹. Тому під час бесіди частина реплік одного або кожного її учасника набирає форму короткого монологічного висловлювання, тобто короткого монологу-опису, монологу-розповіді та монологу-міркування. Бесіда розуміється як цілеспрямована «збалансована» (термін В.Л.Скалкина)² форма спілкування, коли здійснюється двосторонній обмін інформацією. Але це спілкування не здійснюється за схемою «запитання-відповідь», хоча вона займає не останнє місце, бо у бесіді враховується роль реплік-оцінок та реплік, що змінюють хід розмови (Скалкин 1981:51)³. На даному етапі йде формування умінь починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку; вміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції, вміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку; вміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, вира-

¹ Якубинский Л. П. О диалогической речи // Русская речь. – Петербург, 1923. – Т.1. – С. 131 – 133.

² Скалкин В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Русск. яз., 1981. – 248 с.

³ Там само.

жаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального або описового характеру. Використовуються рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні та комунікативні вправи. Режим роботи у парах, мікро- та макрогрупах. Наведемо приклади вправ II групи.

Вправа 4.

Мета: формування умінь вести діалог-бесіду.

You are a participant of a round table. The topic of your discussion is solar radiation and its influence on people's life.

Task for the 1st student: You are playing the role of a person that enjoys taking sunbathes and supports this by explaining the nice color of skin attained and how healthy it makes one. Stick to your opinion giving arguments.

Task for the 2nd student: You play the role of an ecologist. Your task is to explain relevance or irrelevance of the opinion in favour of sunbathes.

Task for the 3rd student: You play the role of a scientist. Your task is to explain the reasons for a difficult environmental situation, as well as to point out the influence of solar radiation on human health.

Task for the 4th student: You play the role of an organizer of the round table. Your task is to ensure that the exchange of opinions does not stop too soon. In order to do so, ask questions and invite the round table participants' opinions.

Вправа 5.

Мета: формування умінь вести бесіду, використовуючи репліки оцінювального та описового характеру.

Task: You've read an article about acid rains during the lesson. Each student has to express his opinion on the matter by explaining his agreement or disagreement with other students' viewpoints and giving the reason why. Be polite. Use the following phrases during the discussion: "If you don't mind", "Could you say what you mean", "I would prefer to...".

Головною метою третього етапу навчання ПІДМ є формування умінь вести дискусію з фаху. Вміння вести діалог-дискусію дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, а також створює умови творчого напруження, результатом якого є усне висловлювання кожного студента. Методисти В.Л.Скалкін, П.Б.Гурвич та інші вважають, що саме дискусія є ефективним засобом усунення недоліків під час навчання усного іншомовного мовлення, таких як незадовільний рівень усної мовленнєвої комунікації, відсутність динаміки ускладнення лексико-граматичного аспекту мовлення та не прогресуючого розвитку усномовленнєвих умінь студентів¹. Беручи до уваги той факт, що дискусія є ефективним засобом розвитку спонтанного іншомовного мовлення, а також враховуючи те, що діалог-дискусія є одним із видів креативного мовлення, ми використовуємо умовно-комунікативні та комунікативні рецептивно-продуктивні і продуктивні вправи, які виконуються у парах, мікро- та макрогрупах. По завершенні цього етапу навчання студенти повинні вміти: аргументовано довести свою точку зору, використовуючи при цьому емоційно-модальні висловлювання; робити висновки з того, що було сказано; ввічливо не погодитися з думкою опонента і дати своє бачення проблеми. Вміння вести дискусію знадо-

биться студенту не тільки під час своєї педагогічної діяльності, але й під час спілкування зі своїми чи іноземними колегами з фахових або інших питань. Отже наведемо приклади вправ III групи, які допоможуть студентам оволодіти цим видом діалогу.

Вправа 6.

Мета: формування умінь вести діалог-дискусію, відстоюючи свою думку шляхом наведення аргументів на її користь.

You are participating in a discussion on human cloning.

Task for the 1st student: Prove that this matter is topical by giving three to four reasons for that. Prove your point of view on the question.

Task for the 2nd student: You agree with your colleague's opinion. Prove your viewpoint using emotionally modal expressions: "To my mind"; "There is no doubt"; "It's quite clear"; "That's why"; "Because of that"; "In short".

Task for the 3rd student: You do not agree with the point of view. Tell about it using the following expressions: "I don't agree because...", "It's impossible...", "I respect this opinion but I think..." When proving your viewpoint, try to persuade the others using the expression: "I insist upon it".

На старших курсах, коли рівень володіння ІМ студентів є більш високим, викладач подає лише тему дискусії. Студенти самостійно знаходять необхідний матеріал для підтвердження своєї думки. Можна запропонувати таку рольову гру. Аудиторія ділиться на команди по 3-4 особи в залежності від розміру групи. Одна команда додержується певної точки зору, інша – спростовує її. Кожна команда обговорює аргументи, а також висуває контраргументи. Потім проводиться сама дискусія. Грають дві команди. Інші – судді, які повинні розцінити аргументи і контраргументи, виявити переможця, а також помітити помилки у мовленні. Перший гравець дає визначення теми, обґрунтовує її актуальність, а також наводить один аргумент. Гравець другої команди ставить йому запитання, коментує цей аргумент, намагаючись спростувати його. І так роблять усі члени команди. Останній гравець команди, що стверджує певну думку, ще раз повторює наведені аргументи і робить висновки, які підтверджують точку зору його команди. Те ж саме робить гравець другої команди. Судді доводять свою думку, виставляють оцінки і, підсумовуючи результат, приймають окреме рішення щодо переможця.

У такій грі не існує переможених, бо усі, хто брав у ній участь, змогли висловити свою думку, а також мали можливість вдосконалити свої вміння спілкування іноземною мовою і розвинути вміння активного, креативного мислення.

Отже, підсумовуючи усе сказане, ми вважаємо, що запропонована система вправ для навчання професійного монологічного та діалогічного іншомовного мовлення студентів педагогічних професійно-лінгвістичних спеціальностей надасть можливість оволодіти вміннями, необхідними для викладання біології англійською мовою.

Г.В.Турчинова (Київ)

¹ Скалкін В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Русск. яз., 1981. – 248 с.

² П.Б.Гурвич, Ю.А.Кудряшов. Лексические умения, обуславливающие говорение на иностранном языке, и основные линии их развития // Общая методика обучения иностранным языком. Хрестоматия. – М.: Русск. яз., 1991. – 329 с.